Kétségben az erő

Murphy törvénye szerint: Minden anya testi fogyatékosnak számít, ha csak két karja van. Hát még, ha tudná tisztelt Murphy úr, milyen istenverte nyomorultnak érzi magát a magyar anya, ha egy ugyanazon időben két szülői értekezleten kellene látszania. Mivel fizikai kettéhasításunk technikáját a férfi kutatótársadalomnak még nem sikerült megtalálnia, ilyeténmód az édes előtt két választás kínálkozik: hanyagolja az egyik szülői értekezletet —, eme meggondolatlan lépésével magára vonva a tanerő és gyermeke haragját —, avagy apát is gondos szülővé lépteti elő, és elküldi a kisebbik csimotát nevelő intézménybe, az óvodába.

Ideális családmodellünk oszlopos tagjai a szülői értekezletet követő este — egymás és gyermekeik tájékoztatása végett — elemzik a hallottakat.

Apa örömmel számol be arról, hogy Pistikéék a középsőben már a kanál mellé villát is kapnak az étkezéshez, mi több, szalvéta is kerül az asztalra. Anya jegyzeteiből viszont kiderül: a hatodikos Petike renitens, mert az iskolai étkészletet — ami egy, azaz egy darab kanálból áll — kiegészítendő, otthonról hord magával kést, villát és szalvétát. Ennek elkerülése érdekében kéretik a kedves szülő, győzze meg Petikét arról, hogy az iskolában csak kanállal eszünk.

Édesapához intézett következő óvodai kérelem értelmében új fogkefére van szükség, mert a régi a sok csiszolástól, bizony szőrét vesztette. Anya viszont újabb tiltásról számolhat be: miszerint hatodikos Petike meg ne próbáljon még egyszer fogkefét és fogkrémet csempészni táskájába! Hat, iskolában eltöltött év után, végre megtanulhatná: a fogmosás szigorúan tilos.

Az óvodát látogatott kedves szülő a nevelői útmutatásnak megfelelően kéri kisebbik fiát: ne egyen kapkodva, hisz nem hajtja senki. A zord anya, ki az iskolából tért haza —, szintén a nevelői útmutatást tolmácsolandó — inti elsőszülött fiát: „az ebédidő néhány perc, lapátolj gyorsabban, hiszen a következő, farkaséhes csoport tagjai, már az ebédlő küszöbét rágják.

A családfő ezt követően az óvodai tornafelszerelést részletezi: a teremtornához kisgatya, trikó, az udvari testneveléshez tréningruha, tornacipő. Az iskolából megtért édesanya e pontnál nem részletez semmit. Petike oktatási intézményében most bontják a cserepet a tornaterem fölül.

A rövid, kölcsönös tájékoztatók tapasztalatainak birtokában a kedves szülők egyetértenek abban, a magyar oktatási rendszer intézményei hibátlanul épülnek egymásra.

Kalocsai Katalin

Belénk látnak

Ha nem is annyira, mint abban a bizonyos nagy regényben, amelyik az 1984-es évszámot viseli címéül. Abban a lehető legközpontibban irányított televízió ernyője kétéltűvé változik, és oda-vissza közvetíti a képeket, ezzel végigkíséri az egyedek — nem is egyének már — intim mozzanatait is. Kegyetlen utópia az a könyv, nem is akartuk jó sokáig, hogy borzolja a szocializmust töretlenül építők lelki világát, ennélfogva nálunk legföljebb a jugoszláviai magyar kiadás példányai forogtak közkézen. Tehát, ha nem is ennyire, de belénk látnak azért.

Cseres Tibor mondta egyszer, valamelyik tévébeli beszélgetése közben, hogy kiteszi mindennap az ablakába a céduláját, fölfelé fordítva, hogy a műholdról is láthassák, mit dolgozik aznap. Ha onnan föntről az is látható, milyen kocsival érkezik az amerikai elnök a Fehér Házba, beleértve a kocsi rendszámát is, nyilván látható nagy írónk munkarendje is. És ennél maradandóbb helyre nem írhatná, hiszen az égi őrjárat naplójának minden kockája elraktározódik. Holtbiztos, a mostani értékelők ügyet se vetnek rá, hiszen a cédula nem veszélyezteti a világbékét, sőt az államok érdekeit se, de mégis jó, ha megmarad. Ha özönvíz pusztítaná el összes írását, vagy más természeti katasztrófa, netán atomháború ölné el, akkor is nyoma marad. Mi más vágya maradhatna egy mai írónak? Hogy fönnmaradna neve és munkássága. Szegényebb persze, mint a megírt mű, elég kézbevennünk, és elolvastunk, de az se lebecsülendő ajándék. Maradandóbb, mintha kőbe vésné nevét.

Sajnos, az is korunk terméke, hogy a poloska egészen más értelmezésben lett közkeletű szavunk. A beépített lehallgató készülékeket nevezik így, és nem csupán követségi épületekben gyanítható — ismerős az eset, hogy bizonyos nagyhatalmak nem hajlandók addig igénybe venni új rezidenciáikat, amíg a szakszerű poloskairtás meg nem történik —, nemcsak kémek betömött fogába helyezhető el teljes adó, de például a kábeltelevíziózásnál is, sőt a nagyon nagyközösségi antennának elkeresztelt központi képellátásról is az a gyanú fogalmazódott meg sok-sok nézőben, hogy egyúttal visszafelé is szolgálhat a rendszer. Úgy tudjuk, mindeddig, nálunk, fölösleges az aggodalom, de hogy az ördög nem alszik, jelzi, alig-alig telefonálhatunk, hogy meg ne fordulna a fejünkben, akárki lehallgathatja. Mint ahogy mi is hallgathatunk néha ugyanazon a készüléken egészen intim csevegéseket. A technika ördöge tálalja a fülünkbe, erősítvén azt a bolond tételt, hogy elromlik egyszer, ami elromolhat. Ami viszont elromolhat, fűzi tovább az éber elme, el is rontható, illetve meg is csapolható.

Aki most belém is belém látna, tudhatná, bevezető ez csak, és voltaképpen az olimpiáról akarok beszélni. Nem arról persze, hogy régtől fogva akár a történéssel egyidőben láthatjuk itthon is a képet, hiszen ez már szakállas valóság. Arról inkább, de ezt is csak indító gondolatnak szánván, hogy a közeli jövőben már tévénkben sugárzott Libero-induló lesz az olimpiák hivatalos indulója, annyira fiatalodnak a résztvevők. Kiskorú gyerekek ugrálnak talajon és szereken, lám, már úszásban is aranyérmet nyert a különben is aranyos kislányunk. Amellett, hogy szívből gratulálunk neki, a további fiatalodás rémét is előre kell vetítenünk. Mert mi lehet abból, aki kisded korában játssza el a nagyok játékait? A hírnév és dicsőség hamar lekopik rólunk, és ha marad a koravén, kiégett fölnőtt, akkor nemzeti veszteségként fogjuk elkönyvelni később mai nemzeti büszkeségeinket. Tudom, persze, a folyamat meg nem állítható akármilyen erős fölszisszenéssel se, de szisszenni mégis muszáj. Hátha intést olvas ki belőle néhány ember, és arra készteti a sikerek özönében joggal fürdőket is, hogy az élet ezer komoly akadályt tartogat még, és arra mindre edzenünk kell. A pünkösdi királyság, akármilyen szép is, hamar lejár, tudtunk kell megkapaszkodnunk a napi valóság kemény rögeiben is.

Örömmel nyugtázzuk a tudomány apró lépéseit és hatalmas nekilendüléseit is. Semmi újdonságot nem mond már, akármennyire lelkesedve teszi is akárki, hogy egyetlen sejtből teljes növény nevelhető, sőt sejttenyészetekben összeházasíthatók olyanok is, amelyek a természet „örök” rendje szerint soha nem élnének együtt. Az is régi trükk, hogy a sejt igen kicsike tartozékaiba, a génekbe is bele tudunk már nyúlni, bár ennek a lehetőségnek az apróbb pénzre váltása még ezer lehetőséget kínál, mint ahogy az is, hogy mesterséges géneket is elő tudunk állítani már. Talán-talán nincsen messze az az idő, hogy a napi gyógyításba is bevonulhat mindez. Örömmel nyugtázzuk, hogy egyre tökéletesebb szerkezetekkel igyekeznek belénk látni az orvosok, hogy akár működés közben is láthassák, mi dolgozik bennünk jól, és hol kell igazítani egy kicsit a srófon. Azt is nyugtázzuk, mi minden derülhet ki egy kémcsőnyi vérünkből vagy vizeletünkből. Odatartjuk valamelyik karunkat, megszúrják, és délután már kézhez is kaphatjuk vérünk hetvenhét alkatrészének számítógéppel írott listáját, megcsillagozva azokat a tételeket, amelyek a normálistól jobbra vagy balra eltérnek. Hatalmas vagy, tudomány! Ki tudod olvasni belőlünk azt is, mennyi volt az esetleges káros adalék a tegnap déli mákos tésztán!

Éppen ezért nehéz megérteni, miért kellett mostani olimpiánknak úgy bevonulnia a történelembe, mint a legtöbb ajzószert leleplező világesemény. Érthető persze, majdnem-majdnem következik a tinédzserkorúak áradásából. Mi mást tehetne az idősebb korosztály, ha már elérte az emberi teljesítőképesség határát? Fölpumpálni igyekszik, ami még pumpálható. Azt hiszem, ki kell mondanunk, ezen az olipián születtek a legrövidebb ideig tündöklő bajnokok is. Mire leszáll a repülő Svájcban, hozván érmeseink első hadát, avval kénytelen fogadni az elibük utazó riporter néhányat, hogy odakint pozitív lett a vizsgálat, sőt az azt követő biztonsági kontroll is. Mi pedig igazíthatjuk ki a magunk listáit, bejelezvén a majdnem-bajnokokat. Még avval se vigasztalhatjuk magunkat, amivel a gazdasági emberek néha-néha még tudnak megnyugtató — megnyugtató?! — feleleteket adni: nyitottak vagyunk a világra, begyűrűznek a káros hatások is. Addig-addig emlegettük gazdag országok praktikáikat az ilyen eljárásokat, amíg földhözragadt szegénységünkben mi is arra a sorsra nem jutottunk?

E sorok írója, járatlan lévén minden sportban, erősen bízik abban, nem áll meg a tudományunk ott, hogy most akkor megilleti-e az illetőt az először nyilvánosan is meghirdetett vámkedvezmény. Talán-talán fölrázza közvéleményünket az a széltében-hosszában emlegetett gyakorlat, hogy egészen kicsi versenyek előtt is kapnak indulóink, nem is cukros bácsiktól, olyan ártalmatlan kondíciójavító tablettákat, amelyekért amott visszakövetelik az aranyérmet is. Tudok lányról, aki azért hagyta abba a versenyzést, mert azt mondta, ő még normális gyereket is szeretne szülni. Bízom benne, akkora földrengést támaszt a mostani olimpiai szégyellnivaló néhány esete, elsöpri az alattomoban terjedő, ártó igyekezetet is. Hogy zavartalanul örülhessünk az igazán megszolgált aranyaknak, ezüstöknek, bronzoknak, vagy akár a huszonnegyedi helyeknek is. Mert kicsi ország létünkre mégis-mégis beverekedtük magunkat a nagyhatalmak asztalához.

Aki belénk lát, ezt is vegye észre.

Horváth Dezső

„Vállalom, hogy lepontozzák a mérkőzést”

— mondja a leváltott stúdióvezető

— Még csak fél éve működött a rádió, amikor azt mondtad, rövidesen lemondasz a stúdió vezetéséről, mert várat építeni szeretsz ugyan, de őrizni nem. Talán kezdjük innen a beszélgetést!

Várkonyi Balázs, a szegedi körzeti stúdió három napja menesztett vezetője már jogcím nélküli, ám jóhiszemű lakója egykori irodájának. Ő maga viszont nem emlékeztet a régi, lendületes Várkonyira: fáradt tekintet, megnyúlt ábrázat, szokatlanul kapkodó mozdulatok. Néhány hónap alatt tizenhat kilót fogyott, nyolcéves farmerében olyan, mint egy megviselt beatnik.

— Szóval az a megjegyzésem... Akkor, tavaly decemberben valóban kértem közvetlen főnökömtől, Krassó Lászlótól, hogy fogadja el a lemondásomat, mert én mindig mikrofonos ember voltam, és a munkahelyi vezető szerepében nem éreztem jól magam. Jó volt részt venni a teremtésben, de amikor előtérbe került a tűzvédelmi utasítások betartásának kérdése, akkor fásult és elégedetlen lettem.

— Balázs, mi kollégák vagyunk, elég közel egymáshoz. Napról napra láthattuk romlásodat. Másfél éve még nem voltál ilyen letört, pesszimista, sőt...

— ...akkor lendületben voltam, energiáim pazarlásával dolgoztam, most viszont valóban le vagyok eresztve.

— Van valamilyen lelki oka annak, hogy csak építkezni, szervezni, tervezni szeretsz?

— Biztosan. Megfigyeltem magamon, hogyha publicisztikát írok, csak addig érdekel az írás folyamata, amíg az ismeretlenbe hatolok. Ha tudom a végét, akkor elfásulok és fárasztó munkának érzem, amit csinálok.

— De most ugye nem csupán erről a személyes jegyedről van szó.

— Lehet, hogy fátumos amit mondok, de érzésem szerint a sorsom akkor dőlt el, amikor a megyei pártbizottság szándéka, ajánlása ellenére a Rádió vezetése engem jelölt a szegedi stúdió élére. Kétségem sincs afelől, hogy az a szakmai és politikai program vezetett idáig, amit meghirdettem és megköveteltem a munkatársaimtól.

— Az indok viszont nem ez, hanem az, hogy összezördültél több kollégáddal, és a rendelkezésre álló pénzzel nem tudtál időarányosan gazdálkodni.

Várkonyi szemében — nem tudok mást mondani — szomorú fáklyák gyúlnak. Föláll íróasztalától, átül a kanapéra, papirosokat rendezget maga előtt, aztán mégiscsak fejből mondja a leckét.

— Kezdjük a pénzzel! Ma már kimondhatom, hogy anyagiak tekintetében a vidéki stúdiók működésképtelenek. Ilyen nagy cégnél nevetséges dolognak tartom, hogy a tavalyi, tapasztalatlanságból származó százezer forintos hiányt nem tudtuk kigazdálkodni a mai napig sem.

— Magyarán tavaly túlköltekeztél, néhány jó kollégát igyekeztél tisztességgel megfizetni, aztán pedig csak rohantál a pénzed után.

— Valahogy így. De azt odafönt senki nem vette tudomásul, hogy Szegeden nagyon nagy a verseny a szakmában, sok a progresszív, jó tollú újságíró, ebben a sajtókörnyezetben senki sem dolgozik bagóért.

— És ezt konkrétan ki nem értette meg?

— Pesten a közvetlen gazdasági vezetőnk.

— Valóban nem nagy pénz ez a százezer forint. De elegendő ahhoz, hogy egy-egy műsor áráról is beszéljünk. Kíváncsi lennék arra, hogy mekkora különbség van a pesti és a vidéki műsorpercek között, ha a költségeket nézzük.

— Megközelítő értékeket tudok mondani. Pesten egy félórás műsor honoráriumkerete nyolcezer forint, Szegeden a reggeli két és fél órás szolgáltató műsor mindenestül háromezer forintért készülhet.

— Tehát nem vagy hibás.

— Dehogynem. Elismerem, hogy nem ültem itt az asztalomnál naprakész kimutatásokat készítve a honorhelyzetről, ehelyett viszont műsorszervezéssel és menedzseléssel törődtem, meg magam is műsorokat készítettem.

— Ez igaz. A Rádió fölépítésébe, igényrendszerébe nem látok bele. De az tény, hogy az emberi kapcsolatokról egymás közt sokat hallhattunk, és nem mindig dicsértek téged.

— Bármikor vállalom, hogy lepontozzák ezt a mérkőzést! A stúdió ugyanis kettészakadt, és én ennek okát abban látom, hogy következetesen alulértékeltem a középszert.

— De a legjobbakkal is kiabáltál!

— Másfél évig ingáztam Szeged és Budapest között, gyerekem született közben, a lakásom volt a hivatalom, a feleségem a kicsivel a kezében titkárnőt játszott, és amikor elkezdődött a tényleges rádiósmunka, én már hulla fáradt voltam. Ráadásul a kezdés után három héttel a helyettesem beteg lett, négy hónapig nem tudott dolgozni. Két évig nem voltam szabadságon. Kikészültem, elfáradtam, túlvállaltam magam.

— Keveredjünk vissza a legelejére! Biztosan jól építkeztél annak idején?

— Nem. Tévedtem. Ezért kértem még tavaly decemberben a fölmentésemet. Azóta nem szűnt meg az önértékelésem, legföljebb torzult, mert napi tizenhat órát dolgoztam.

— Most itt maradsz főmunkatársként. Nem félsz?

— Ha mindannyian európaiak leszünk, akkor nem lesz gond.

Dlusztus Imre

Szöri József emlékezete

Igazán dicséretes dolgot vállalt föl a November 7. művelődési ház, amikor a Régi szegedi festők kiállítássorozatát elindította. A sorozat célja, hogy bemutassa Szeged képzőművészeti hagyományait, jelentős egyéniségeit. Juhász Gyula 1928-ban írt Szegedi őskert című sorozatában helyet kapott Szöri József festőművész is, akinek művészi pályáját a 36 évesen — az első világháborúban — kapott halálos sebek tették befejezetlenné.

Erre is emlékeztek tegnap, kedden délután a Belvárosi temetőben levő sírjánál tisztelői, akik elhelyezték az emlékezés koszorúit. Ezt követően a festőről elnevezett utca egyik házfalán emléktáblát avattak fel. Takács Máté építész, a lakókörzet tanácstagja mondott beszédet. Délután 5 órakor a kiállítás megnyitásán Apró Ferenc ügyvéd, helytörténész, a Szöri József munkásságát feldolgozó tanulmány írója méltatta Szeged kultúrtörténetének jelentős alakját.

Juhász Gyula, Móra Ferenc, Tornyai János, Balázs Béla barátja volt Szöri József, aki, bár a jogászpályát is választhatta volna, festő lett. Remsey Jenő, művésztársa így írt a Budapestre néha fellátogató Szöriről: „magával hozta... a magyar lélek derűjét, és egyenességét, és minden jóravaló hajlandóságát. Ez a világosság, derű, becsületesség, egyensúly jellemezte egész munkásságát... Igazi alföldi festő volt, a legbecsületesebbek közül való”. Szöri József nem csak a szegedi, hanem a magyar piktúrának is az egyik legigazibb tehetségeként tűnt föl. Mint sok társának, neki sem jutott idő tehetsége kibontására. Az értelmetlen halál nem hagyta, hogy párizsi, müncheni, nagybányai tanulmányait kamatoztatva a nagyívűnek indult művészpályáját befejezze. Szöri a kisemberekkel, az elesettekkel való együttérzését széles ecsetkezeléssel, részletezést nem engedő, a kontúrokat elsodró hevülettel fejezte ki képein. Kolorista volt, képeit legszívesebben a színek kifejező erejére, önálló életére építette. Hollósy 1901-ben, egy levelében elismerően szólt a pár hónapja megismert Szöriről: „Az iskola még sohasem volt olyan látogatott, mint az idén... a fiúk közül... újak Czigány és Por — kiváló tehetségek. Székely, Szöri új emberek, szintén művészek, szorgalmas, komoly, művelt fiúk.” Hollósy 1901 őszén szakít Nagybányával, és Szöri visszatér Szegedre, ahol „az Ipar utcai fiúkkal” Juhász Gyulával, Balázs Bélával és a többiekkel — álmodják a jövőt.

A kiállítás október 24-ig látható.

Czakó János